

3^ο

Πανελλήνιο Συνέδριο
Ειδικής Αγωγής
με διεθνή συμμετοχή

ΤΟΜΟΣ Ε'

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διλήμματα και Προοπτικές στην Ειδική Εκπαίδευση

σε συνεργασία με το

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας
της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού
& Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

***“ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ”***

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

3ο Πανελλήνιο Συνέδριο
Ειδικής Εκπαίδευσης με Διεθνή Συμμετοχή

σε συνεργασία με το

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής
του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

2013

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΡΟΤΟΦΗ®

ΑΘΗΝΑ 2015

Η επιλογή των άρθρων που δημοσιεύονται, έγινε με βάση την επιστημονική τους ποιότητα μέσα από ένα σύστημα «τυφλής» κρίσης, η οποία διεξάγεται από δύο τουλάχιστον επιστήμονες που κινούνται στο ερευνητικό ή θεωρητικό πεδίο στο οποίο αναφέρεται η εργασία.

Επιμέλεια κειμένων: Γεωργία Δασκαλοπούλου

ISBN 978-960-333-902-1

Copyright © 2015 για την ελληνική γλώσσα και για όλο τον κόσμο:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΙΓΟΡΙΗ®[®], Ίπποκράτους 43, 106 80 Αθήνα,

τηλ. 210 36.37.016 fax: 210 36.26.646

http: www.grigorisbooks.gr – e-mail: info@grigorisbooks.gr

Απαγορεύεται ή αναδημοσίευση και γενικά ή αναπαραγωγή και μετάδοση, εν όλω ή εν μέρει, έστω και μιᾶς σελίδας, ή και περιληπτικά, κατὰ παράφραση ή διασκευή, τοῦ παρόντος βιβλίου με ὅποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, τηλεοπτικό, φωτοτυπικό, ἠχογραφήσεως ή ἄλλως πως) χωρίς προηγούμενη γραπτή ἄδεια τοῦ ἐκδότη (Ν. 2121/93, ἄρθρο 51). Ἡ ἀπαγόρευση αὐτὴ ἰσχύει καὶ γιὰ Δημόσιες Ὑπηρεσίες, Βιβλιοθήκες, Πανεπιστήμια, Ὄργανισμούς κτλ. (ἄρθρο 18). Οἱ παραβάτες διώκονται (ἄρθρο 13) καὶ ἐπιβάλλονται κατὰ τὸν νόμο κατάρχεση, ἀστικὲς καὶ ποινικὲς κυρώσεις (ἄρθρα 64-66).

Για την επιστημονική αριότητα και πληρότητα των κειμένων, αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς.

Περιεχόμενα

ΣΥΜΠΟΣΙΑ

Η ΦΟΙΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: *Μάγδα Νικολαραϊζή*

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: *Μάγδα Νικολαραϊζή*

ΣΥΖΗΤΗΤΕΣ: *Βασίλης Στρογγυλός*

Μάγδα Νικολαραϊζή & Κατερίνα Καραγιάννη

Ο Ρόλος της Διδασκαλίας μεταξύ Συνομηλίκων στην Πρόσβαση των Ατόμων με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση 13

Μάγδα Νικολαραϊζή, Γιαννούλα Χριστιανού, Βασίλης Στρογγυλός & Βασίλης Αργυρόπουλος

Η Επαγγελματική Αποκατάσταση και Σταδιοδρομία των Φοιτητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία 24

Πηγή Σουρλαντζή & Μάγδα Νικολαραϊζή

Οι Απόψεις των Διδασκόντων για τη Μαθησιακή Πρόσβαση των Κωφών και Βαρήκοων Φοιτητών 34

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ-ΣΥΖΗΤΗΤΗΣ: *Βασίλης Στρογγυλός*

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: *Βασίλης Αργυρόπουλος*

Αργυρώ Πούλιου & Βασίλης Αργυρόπουλος

Ο ρόλος της έγκαιρης παρέμβασης στην ανάπτυξη ενός παιδιού με τύφλωση και προβλήματα συμπεριφοράς 45

Παρασκευάς Θυμάκης & Βασίλης Αργυρόπουλος

Πολλαπλές Αναπηρίες και Σοβαρά Προβλήματα Όρασης: Μια Εκπαιδευτική Παρέμβαση ... 60

Ελένη Καραβά & Βασίλης Αργυρόπουλος

Επιστημονική συμβολογραφία Braille στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Μια πιλοτική έρευνα 74

Γιαννούλα Χριστιανού & Βασίλης Αργυρόπουλος

Έρευνα δράση και Φοίτηση Ατόμων με Σοβαρά Προβλήματα Όρασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση 94

Αναστασία Καψάλη & Βασίλης Αργυρόπουλος

Μια Διερεύνηση των Συντροφικών Σχέσεων μεταξύ Ατόμων με και χωρίς Αναπηρία Όρασης 105

«ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ, ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΣΑΡΙΘΜΗΣΙΑ»**ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πέτρος Ορφανός****ΣΥΖΗΤΗΤΗΣ: Φίλιππος Βλάχος****Φίλιππος Βλάχος**

Η συμβολή των νευροεπιστημών στη διερεύνηση της μαθηματικής σκέψης και των διαταραχών της 121

Δήμητρα Καραγιανοπούλου, Κωνσταντίνος Παληόπουλος & Φίλιππος Βλάχος

Εγκεφαλικοί μηχανισμοί που υπόκεινται της επεξεργασίας των αριθμών και της υπολογιστικής ικανότητας 131

Αικατερίνη Καραγιάννη, Δέσποινα Στρουμπή, Μαρία Ψωμά-Μακρή & Φίλιππος Βλάχος

Οι δομικές διαφορές στον εγκέφαλο μαθητών με Αναπτυξιακή Δυσαριθμησία 139

Πηγή Σουρλαντζή, Έλενα Στεφάνου & Φίλιππος Βλάχος

Η συμβολή της λειτουργικής νευροαπεικόνισης (fMRI) στη διερεύνηση των αιτιών της Αναπτυξιακής Δυσαριθμησίας 146

Δημήτριος Μπακάλης, Στέφανος Τσιρωνάς & Φίλιππος Βλάχος

Αναπτυξιακή δυσαριθμησία: Από τη νευροεπιστημονική έρευνα στα εκπαιδευτικά προγράμματα 153

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ**ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ («BULLYING») ΑΤΟΜΩΝ ΤΥΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ****ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Δημήτρης Β. Γουδήρας****ΣΥΖΗΤΗΤΗΣ: Γεωργία Δασκαλοπούλου****Δημήτρης Β. Γουδήρας**

Ο σχολικός εκφοβισμός και οι επιπτώσεις του στον ψυχισμό των παιδιών και των εφήβων 165

Αγγελική Πράπα & Δημήτριος Γουδήρας

Στρατηγικές αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού από μαθητές που φοιτούν στο γενικό γυμνάσιο και από μαθητές με αναπηρία που φοιτούν σε ειδικά εκπαιδευτικά πλαίσια 174

Γεώργιος Δήμιου & Δημήτρης Β. Γουδήρας

Το bullying στο δημοτικό σχολείο, σε παιδιά από οικογένειες μεταναστών από την Αλβανία και την Πρώην Σοβιετική Ένωση 189

Λίνα Κόνιαρη & Δημήτρης Β. Γουδήρας

Διαδικτυακός εκφοβισμός ως αποκλίνουσα συμπεριφορά εφήβων μαθητών Γυμνασίου: μία σύγκριση μαθητών αστικού κέντρου, ημιαστικού κέντρου και επαρχίας 203

**Η ΓΝΩΣΙΑΚΗ-ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΣΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ
ΤΟΥ Ι.Ε.Θ.Σ.**

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ: *Μαρία Ζαφειροπούλου*
ΣΥΖΗΤΗΤΡΙΑ: *Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι***

Αναστασία Σοφianoπούλου

Τμήμα Θεραπείας Παιδιών και Εφήβων του Ι.Ε.Θ.Σ.: Δομή, λειτουργία και κλινική διαχείριση περιστατικών 221

Αναστασία Σοφianoπούλου & Σοφία Γεωργουτσάκου

Ατομική θεραπεία κοριτσιού με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα με το γνωσιακό-συμπεριφοριστικό μοντέλο 228

Έλλη Κουβαράκη & Σοφία Γεωργουτσάκου

Παρουσίαση ατομικής περίπτωσης έφηβης με κρίσεις πανικού και κατάθλιψη 240

ΕΓΚΑΙΡΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΣΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ - ΠΡΟΕΔΡΟΣ - ΣΥΖΗΤΗΤΗΣ: *Δήμητρα Κουτσούκη*

Σοφία Χαρίτου & Δ. Κουτσούκη

Βρέφη που βρίσκονται σε ορφανοτροφείο: Επίδραση στην κινητική ανάπτυξη 247

**Κατερίνα Ασωνίτου, Κωνσταντινιά Σωτηριάδη-Γκιουτζιαμάνη,
Γεωργία Στροφύλλα & Δήμητρα Κουτσούκη**

Διαφορές κινητικών και γνωστικών ικανοτήτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με και χωρίς Αναπτυξιακή Διαταραχή Συναρμογής (ΑΔΣ) 254

**Γεωργία Στροφύλλα, Μιχαήλ Καραγεώργης, Κατερίνα Ασωνίτου,
Νίκη Καραγεώργη & Δήμητρα Κουτσούκη**

Κινητικές Δεξιότητες Μαθητών με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες 260

**Νίκη Καραγεώργη, Μιχαήλ Καραγεώργης, Μαρία Ζερβούδη, Γεωργία Στροφύλλα
& Δήμητρα Κουτσούκη**

Η εκτίμηση των γονέων στην έγκαιρη διάγνωση της Αναπτυξιακής Διαταραχής του Κινητικού Συντονισμού 266

**Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΧΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ - ΠΡΟΕΔΡΟΣ: *Νικόλαος Σαλτερής, Αδριανός Γ. Μουταβελής*
ΣΥΖΗΤΗΤΕΣ: *Κώστας Παπαχρήστος, Στέλιος Κρασάς***

Νικόλαος Σαλτερής

Η Εκπαιδευτική Πολιτική των συνεχών Μεταρρυθμίσεων και οι πολλαπλές σχέσεις γενικής και ειδικής εκπαίδευσης 275

Αδριανός Γ. Μουταβελής

Η οικονομική κρίση ως ευκαιρία οργάνωσης του μέλλοντος της Ειδικής Εκπαίδευσης και η μεταρρύθμιση που δεν έγινε 281

Ιωάννης Ζυμβρακάκης*Η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση στο πλαίσιο του ενός και ενιαίου σχολείου.**Θέματα και προβληματισμοί 290***ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ****Κώστας Χρηστάκης, Αλεξάνδρα Κρητικού, Ζωή Μαγκούτη, Νικόλαος Μπαλκίζας,
Χρυσάνθη Μπελεγράτη & Ελένη Υφαντή****305****ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ ΜΕ ΔΥΣΛΕΞΙΑ:
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ****ΟΡΓΑΝΩΤΗΣ: Ανάργυρος Β. Καραπέτσας****ΟΜΙΛΗΤΕΣ: Ανάργυρος Β. Καραπέτσας, Νικόλαος Χ. Ζυγούρης,
Απόστολος Ι. Φώτης, Ειρήνη Ροδόπη & Μ. Λασκαράκη****Α.Β. Καραπέτσας***Νευροψυχολογική προσέγγιση και τυπολογική ταξινόμηση της Δυσλεξίας:**Μια διαχρονική μελέτη 339***Ν.Χ. Ζυγούρης***Μια σειρά τυπικών δοκιμασιών με στόχο την αξιολόγηση παιδιών με δυσλεξία 342***Α.Ι. Φώτης***Δυσλεξία και νέες τεχνολογίες. Υλικά και λογισμικά υποστήριξης δυσλεκτικών ατόμων 348***Ε.Ρ.Μ. Λασκαράκη***Ακουστικές Δεξιότητες παιδιών με Δυσλεξία. Αναζητώντας εναλλακτικές μορφές**παρέμβασης 353***ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ****Η ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΑΛΑΝΤΟΥΧΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΙΓΜΑΤΟΣ****Ευτυχία Μητσοπούλου 362****ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ
ΣΤΟΝ ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ****Στέργιος Σιούτης 377**

Η οικονομική κρίση ως ευκαιρία οργάνωσης του μέλλοντος της Ειδικής Εκπαίδευσης και η μεταρρύθμιση που δεν έγινε

Αδριανός Γ. Μουταβελής

4^η Περιφέρεια Ειδικής Αγωγής & Εκπαίδευσης
moutavelis@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

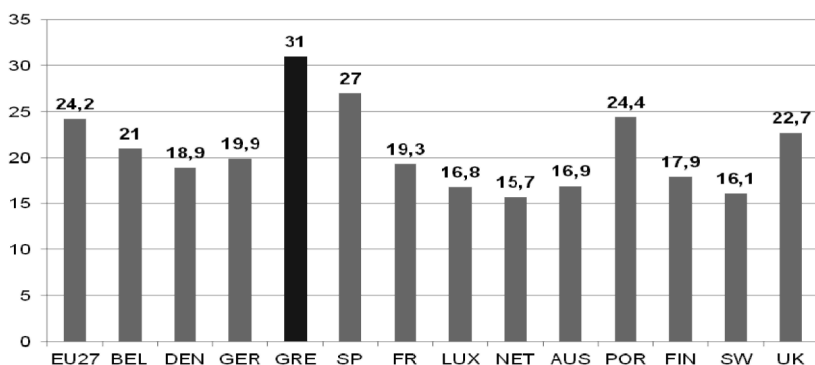
Οι επιπτώσεις σε μια κατάσταση οικονομικής κρίσης εμφανίζονται πιο σύντομα και περισσότερο έντονες σε θεσμούς συνδεδεμένους με το κοινωνικό κράτος. Έτσι, ο αναμενόμενος οικονομικός περιορισμός μοιάζει να ταλανίζει την εκπαίδευση και κυρίως αυτήν που έχει ανάγκη υψηλών πόρων. Η Ειδική Εκπαίδευση αποτελεί τον πλέον ευρωβόρο τομέα της εκπαίδευσης ενώ, ταυτόχρονα, αναφέρεται σε μικρή ομάδα πληθυσμού μαθητών. Παράλληλα, η σε βάθος ετών έλλειψη οράματος προσανατολισμένου στο παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μεταφράζεται σε σαθή οργάνωση, πληθώρα αντικρουόμενων νομοθετημάτων χωρίς οικονομικοτεχνικές μελέτες και πραγματική πειραματική εφαρμογή. Πριν την οικονομική κρίση, συχνά, τα ανωτέρω, αντιδιαστέλλονταν μερικώς με παροχές σε ομάδες, όπως γονέων, προσωπικού, θεραπειών, οι οποίοι ασκούσαν επιρροή προς όφελος τους. Τη δεδομένη χρονική στιγμή, η εκπαιδευτική πολιτική μοιάζει να αντιλαμβάνεται την ανάγκη μεταρρύθμισης, χωρίς όμως να ξεφεύγει από την προχειρότητα σχεδιασμού και εφαρμογής. Ταυτόχρονα, εστιάζει μάλλον, στην διαχείριση εκταμείωσης πόρων, άλλοτε από τον κρατικό προϋπολογισμό, άλλοτε από ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, ενώ την ίδια ώρα εθελουφλεί ανίσχυρη απέναντι σε δυναμικά ζητήματα καθημερινότητας των σχολείων. Έτσι, παρατηρούνται έντονες στρεβλώσεις σε πρακτικό επίπεδο, όπως ανυπαρξία δυνατότητας μερικής ή σταδιακής ένταξης μαθητών, αδυναμία στήριξης των ανάπηρων εκπαιδευτικών μέσω διαδικασιών πραγματικής υποστηριζόμενης εργασίας, σχολικές δομές χωρίς ξεκάθαρο προσανατολισμό. Το ζητούμενο παραμένει και είναι το να αποκτήσουμε σχολεία για όλους που να εκφράζουν το παρόν και να προετοιμάζουν για το μέλλον.

Λέξεις κλειδιά: Ειδική Εκπαίδευση, εκπαιδευτική πολιτική, μεταρρύθμιση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

“Οι άνθρωποι ζουν σε συνθήκες φτώχειας, αν το εισόδημα και οι πόροι τους είναι τόσο ανεπαρκείς ώστε να τους αποκλείει από το να έχουν ένα βιοτικό επίπεδο που θεωρείται αποδεκτό από την κοινωνία στην οποία ζουν. Ενδέχεται να βιώσουν πολλαπλές δυσκολίες λόγω ανεργίας, χαμηλού εισοδήματος, άσχημων συνθηκών στέγασης, η έλλειψης υγειονομικής περίθαλψης και φραγμών στη διά βίου μάθηση, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και τη διασκέδαση. Επιπλέον, συχνά αποκλείονται και περιθωριοποιούνται από τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές) που είναι ο κανόνας για τους άλλους ανθρώπους και τέλος, μπορεί να περιοριστεί η πρόσβαση τους στα θεμελιώδη δικαιώματά τους.” (Council of European Union, 2004:8).

Γράφημα 1. Ποσοστά του πληθυσμού της Ευρώπης σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (Eurostat, 2012)

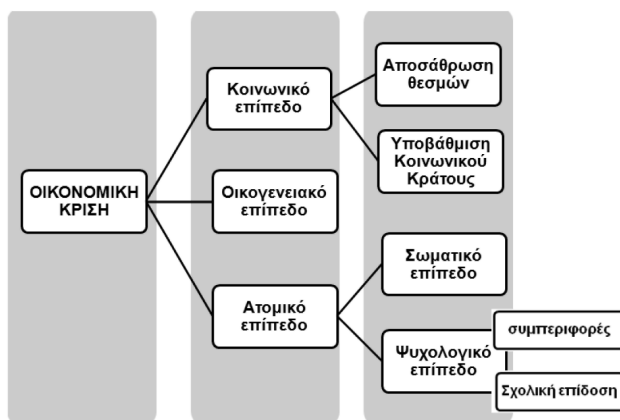
Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα βάλλεται από την παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία έχει δημιουργήσει σοβαρά ζητήματα. Συγκεκριμένα, το 2011, το 24% του πληθυσμού της Ευρώπης και το 31% της Ελλάδας βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (Γράφημα, 1) (Eurostat, 2012).

Η έκθεση του Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (2012) δηλώνει ότι ένας στους δύο Έλληνες βρίσκονταν στο όριο της φτώχειας, με ετήσιο εισόδημα μικρότερο από 4.871 ευρώ. Το ποσοστό των ανθρώπων που αντιμετώπισαν υλική αποστέρηση το 2011, έφτασε στο 28,4% και το ποσοστό φτώχειας των ανέργων αυξήθηκε στο 44,2%.

Η οικονομική αποσάθρωση διηθεί και επηρεάζει το σύνολο της ανθρώπινης ύποστασης σε επίπεδα ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο Γράφημα 2.

Συγκεκριμένα, η οικονομική κρίση δημιουργεί προβλήματα, σε κοινωνικό επίπεδο με αποσάθρωση των θεσμών της Πολιτείας που χάνουν έτσι την αξιοπιστία τους έναντι των πολιτών της, οι οποίοι πλέον δεν εμπιστεύονται τις παρεμβάσεις της. Ταυτόχρονα συντελείται υποβάθμιση του κοινωνικού κράτους που αδυνατεί να υποστηρίξει τις βαλλόμενες κοινωνικές ομάδες.

Η οικονομική κρίση πλήττει τη λειτουργία της οικογένειας με αποτέλεσμα, η τελευταία να αδυνατεί να ανταποκριθεί στις βασικές ανάγκες στήριξης των μελών της.

Σχήμα 1. Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Τέλος, σε ατομικό επίπεδο περιορίζεται η πρόσβαση σε δομές της υγείας και επηρεάζεται ο άνθρωπος σε ψυχολογικό επίπεδο.

Εφόσον οι σχολικές κοινότητες είναι υποσύστημα και επηρεάζονται από την ευρύτερη κοινωνία, αναμένονται επιπτώσεις στη σχολική καθημερινότητα. Οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται περισσότερο κουρασμένοι άρα γίνονται λιγότερο ανεκτικοί απέναντι σε συμπεριφορές μαθητών τους. Ταυτόχρονα εφόσον τα παιδιά επηρεάζονται από την οικογενειακή ατμόσφαιρα αναμένεται να αυξάνουν μη αποδεκτές συμπεριφορές στο σχολείο και να μειώνεται η σχολική επίδοσή τους.

Επιπλέον, η οικονομική κρίση περιορίζει τη δυνατότητα της εκπαίδευσης ως μέσω κοινωνικής κινητικότητας και έτσι, μοιάζει να είναι η φτώχεια πιο άδικη κι από τον πλούτο.

Αντισταθμιστικές πολιτικές ενδεχομένως να βελτιώναν την καθημερινότητα των ανθρώπων, όμως η αποτελεσματικότητα των αντισταθμιστικών προγραμμάτων της χώρας μας, που εστίαζαν στην κοινωνική προστασία βρίσκονταν στα χαμηλότερα επίπεδα μεταξύ των χωρών της Ευρώπης των 15 (Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2012).

Σχετικά με το τελευταίο, η Ειδική Εκπαίδευση a priori αφορά σε πληθυσμό που πλήττεται και έτσι αναμένεται, όπως και στις δομές του κοινωνικού κράτους να εμφανίζει ζητήματα υπολειμτοσύνης. Επιπλέον, αποτελεί τον πλέον ευρωβόρο τομέα της εκπαίδευσης ενώ, ταυτόχρονα, αναφέρεται σε μικρή ομάδα πληθυσμού μαθητών και γονέων με συνακόλουθο αποτέλεσμα τη μειωμένη δυνατότητά τους προώθησης και αναγνώρισης των αιτημάτων σε πολιτικό επίπεδο.

Από την άλλη, με δεδομένο ότι όταν το σύστημα γίνεται δυσλειτουργικό, ωφελεί, να αλλάξει τις σχέσεις του με το περιβάλλον (Δέκλερς, 1986), η Ειδική Εκπαίδευση για να ανταπεξέλθει των ανωτέρω έντονων θεμάτων μοιάζει να είναι επείγουσα ανάγκη να αναδιοργανωθεί ριζικά μέσα από ένα πνεύμα μεταρρύθμισης.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ ΕΦΑΛΤΗΡΙΟ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ

“Μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος δεν είναι η νομοθετική αντικατάσταση μιας διδακτικής μεθόδου με μιαν άλλη. Δεν είναι ούτε το χτίσιμο σχολικών κτιρίων, ούτε η αύξηση των αποδοχών των δασκάλων, ούτε και η μεταβολή του ωρολογίου και του αναλυτικού προγράμματος. Αυτά όσο σημαντικά και αν είναι, μπορεί να αποτελούν στοιχεία μιας μεταρρύθμισης ή να είναι απλές αλλαγές στα χαρακτηριστικά ενός συστήματος που στην ουσία του παραμένει αμετάβλητο. Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι κάτι βαθύτερο· είναι η αλλαγή προσανατολισμού, είναι η κυριάρχηση ενός νέου πνεύματος” (Δημαράς, 1990).

Με ένα τέτοιο πνεύμα, η καθημερινή πρακτική εμφανίζει τις σχολικές κοινότητες να προηγούνται της κρατικής διοίκησης και νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, το νομοθετικό πλαίσιο καίτοι επιθυμεί να περιγράψει και να ορίσει τα πάντα, αδυνατεί να ανταπεξέλθει όταν έρχεται αντιμέτωπο με το μεγάλο εύρος διαφορετικότητας των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των σχολείων που φοιτούν.

Πριν την οικονομική κρίση, συχνά, τα ανωτέρω, αντιδιαστέλλονταν μερικώς με παροχές σε ομάδες, όπως γονέων, προσωπικού, θεραπευτών, οι οποίοι ασκούσαν επιρροή προς όφελος τους ή με μεγαλύτερη κάλυψη των αναγκών σε επίπεδο στελέχωσης (βλ. Παρ. 4γ, Αρ. 7 στο Ελληνική Δημοκρατία, 2008).

Αυτές οι στρεβλώσεις εμφανίζονται στο μικροεπίπεδο των σχολικών μονάδων, καθώς και σε υπερκείμενους φορείς όπως οι Κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου. Έτσι, για παράδειγμα, οι διαφορές, οι ανάγκες, οι προσδοκίες, ανάμεσα σε μαθητές με κινητική αναπηρία ενός σχολείου της Αττικής που συστεγάζεται και συνεργάζεται με

ένα Ίδρυμα είναι εντελώς διαφορετικές με αυτές ενός ειδικού δημοτικού σχολείου της Καρπάθου. Ή επιπρόσθετα, σε υπερκείμενο επίπεδο, είναι χαρακτηριστικό ότι αρκετά χρόνια μετά την εφαρμογή δύο ηλεκτρονικών συστημάτων αποτύπωσης της σχολικής διάθρωσης σε πανελλήνιο επίπεδο (survey και myschool) μοιάζει αδύνατον να καταγραφούν επαρκώς οι δομές Ειδικής Εκπαίδευσης.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από τη μονολιθικότητά του αδυνατεί να ανταποκριθεί στην πολυπαραγοντικότητα των θεμάτων Ειδικής Εκπαίδευσης.

Από την άλλη, έχουμε τη δυνατότητα να περάσουμε σε ευέλικτα σχήματα, μεταβάλλοντας το σύστημα σε πλάτος και σε βάθος (Δημαράς, 1990) με αρχή την Ειδική Εκπαίδευση, η οποία λόγω της πολυπαραγοντικότητάς της αποτελεί ίσως πρώτης ανάγκης πεδίο εφαρμογής.

Αυτό μπορεί να συμβεί όταν η Πολιτεία εμπιστευθεί τις σχολικές κοινότητες και τους εκπαιδευτικούς και τους αποδώσει την **αυτοδιαχείριση της σχολικής κοινότητάς τους**.

Η σχολική κοινότητα, όταν διαθέτει συμβούλιο διοίκησης, Αναλυτικά Προγράμματα και εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, διαφορετικά πιθανόν σε κάθε περίπτωση, μπορεί να καλύψει το σύνολο των πραγμάτων από τα διδακτικά αντικείμενα έως και τις προσλήψεις του προσωπικού. Τέτοιου εύρους ελευθερία στο εκπαιδευτικό μας σύστημα διαθέτει εν μέρει μόνο η ιδιωτική με καλά αποτελέσματα για τη λειτουργία αυτών των σχολείων.

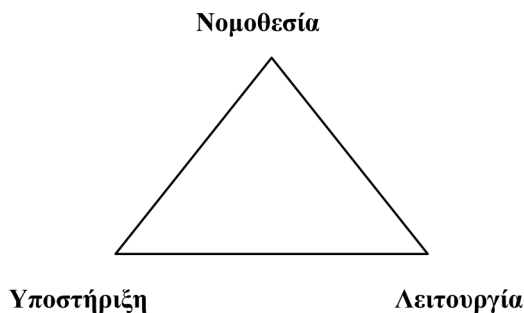
Όμως, καίτοι η αυτοδιαχείριση μοιάζει απλή ως σκέψη, η εφαρμογή της προσκρούει σε καθεστηκυίες απόψεις που έχουν διαμορφώσει την εκπαιδευτική πολιτική για δεκάδες έτη (Δημαράς, 1990).

Έτσι, μέχρι να φτάσουμε ως κοινωνικό σύστημα σε αυτό το επίπεδο αποδοχής και εμπιστοσύνης της εκπαιδευτικής κοινότητας είναι αναγκαίο να στηρίζουμε έστω και περιορισμένου χαρακτήρα αλλαγές στο παρόν μοντέλο εκπαίδευσης.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πριν από κάθε ενέργεια αλλαγής στην Ειδική Εκπαίδευση, είναι απαραίτητος ο **στρατηγικός σχεδιασμός** ως εθνική πολιτική, ο οποίος είναι ωφέλιμο να απαντά στο βασικό ερώτημα του πώς οραματιζόμαστε την Ειδική Εκπαίδευση και τις δομές της στο μέλλον.

Με βάση έναν κοινά αποδεκτό στρατηγικό σχεδιασμό και χρονοδιάγραμμα θα μπορούσαμε να κατευθύνουμε πόρους και ανθρώπους

Σχήμα 2. Επίπεδα παρεμβάσεων στην Ειδική Εκπαίδευση

Επιπλέον, είναι εξαιρετικά σημαντική η ανάγκη **πειραματικής εφαρμογής** των οποιοδήποτε αλλαγών σε επίπεδο μικροκλίμακας, έτσι ώστε να αξιολογηθεί η ανάγκη γενίκευσης, να προβλεφτούν στρεβλώσεις και να γίνουν διορθωτικές κινήσεις πριν την εφαρμογή. Κάτι τέτοιο δε συμβαίνει μέχρι στιγμής στην εκπαιδευτική πολιτική μας στο σύνολό της, με αποτέλεσμα σπασμωδικές κινήσεις χωρίς συγχρονισμό, οι οποίες ταυτόχρονα βρίσκουν απροετοίμαστη τη σχολική κοινότητα (π.χ. εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης μέσω ευρωπαϊκών πόρων). Κατ' αυτόν τον τρόπο ακόμη και οι πλέον εξαιρετικές ιδέες αδυνατούν να στηριχτούν.

Οι παρακάτω προτεινόμενες αλλαγές αναφέρονται σε τρεις εξαιρετικά αλληλένδετες οπτικές γωνίες αυτές της Νομοθεσίας, της Υποστήριξης και της Λειτουργίας των σχολικών μονάδων (Σχήμα, 2).

Προτάσεις σχετικά με τη Νομοθεσία

Μοιάζει να είναι ανάγκη η συγκέντρωση και κωδικοποίηση του συνόλου των διατάξεων που άπτονται της Ειδικής Εκπαίδευσης και των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αυτή η μελέτη θα επέτρεπε να αξιολογηθούν και σε πρώτο επίπεδο, να καταργηθούν, πεπαλαιωμένα, μη λειτουργικά ή ανενεργά νομοθετήματα.

Εφόσον δε, βασικός στόχος της εκπαίδευσης είναι η ένταξη, είναι αυτονόητη η ανάγκη **κοινής νομοθεσίας** που να σκοπεύει στη σύγκλιση σε σχέση με τη γενική εκπαίδευση.

Η συγγραφή νέων νομοθετημάτων είναι ωφέλιμο να είναι απλή κατανοητή και να στοχεύει στον περιορισμό της γραφειοκρατίας που ταλανίζει ιδιαίτερα το χώρο μας.

Ένα σοβαρό αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας είναι η **επαναλειτουργία των Διδασκαλείων της χώρας**, όπου έδιναν τη δυνατότητα επαγγελματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, οι οποίοι εργαζόνταν ήδη και είχαν βιώσει την εμπειρία της τυπικής ανάπτυξης των παιδιών σε πλαίσια γενικής εκπαίδευσης. Τα Διδασκαλεία απέδιδαν άριστο προσωπικό, παρέχοντας ταυτόχρονα σε όλους τη δυνατότητα να προσφέρουν στο χώρο της Ειδικής Εκπαίδευσης.

Στο πνεύμα της σύγκλισης των υποσυστημάτων της εκπαίδευσης, ίσως ότι δεν υφίσταται ανάγκη ύπαρξης των **διαφορετικών υπηρεσιακών συμβουλίων**, ΠΥΣΕΕΠ και ΚΥΣΕΕΠ για το Ειδικό Εκπαιδευτικό και Βοηθητικό Προσωπικό. Τα αντίστοιχα ΑΠΥΣΠΕ – ΑΠΥΣΔΕ και ΚΥΣΠΕ – ΚΥΣΔΕ έχουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν. Η μεγάλες διαφορές δε, των υποσυστημάτων αυξάνουν την πολυπλοκότητα και την αδυναμία ανταπόκρισης του μηχανισμού της διοίκησης, έτσι κοινοί τρόποι μεταθέσεων και αποσπάσεων θα ανακούφιζαν το φορτίο της γραφειοκρατίας. Είναι κοινός τόπος, ότι κάποτε, όταν η Ειδική Αγωγή εντάσσονταν στο νόμο 1566 (Ελληνική Δημοκρατία, 1985), το σύστημα των μεταθέσεων της, αποσπάσεων, το διοικητικό κομμάτι της λειτουργούσε περισσότερο αποτελεσματικά από ότι σήμερα.

Είναι ωφέλιμο να αμβλυνθεί η στρέβλωση που προκαλείται με την απουσία **δυνατότητας προγραμματικών ένταξης** εκ μέρους των Ειδικών Σχολείων. Έτσι, προτείνεται, να δίνεται πλέον η δυνατότητα και να εφαρμόζεται πρόγραμμα ένταξης, στην περίπτωση που μια ΣΜΕΑΕ έχει μαθητή-τές, οι οποίοι θεωρείται ότι έχουν τη δυνατότητα, ανάλογα με το δυναμικό τους, να φοιτήσουν για κάποιες διδακτικές ώρες, σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, σε γειτονική σχολική μονάδα γενικής εκπαίδευσης.

Ταυτόχρονα, στην περίπτωση που μια ΣΜΕΑΕ από μόνη της ή όταν έχει τη δυνατότητα συνεργασίας με κάποιον φορέα (π.χ. Δήμο) να μπορεί να εκμεταλλεύεται τις υποδομές του, να διοργανώνει προγράμματα κοινωνικής προσαρμογής, ειδικού αθλητισμού, καλλιτεχνικής έκφρασης, επαγγελματικής – προεπαγγελματικής μαθητείας κτλ.

Επίσης, με την ευθύνη του προσωπικού της να μπορεί να χρησιμοποιήσει ως εθελοντές ειδικούς επαγγελματίες (π.χ. καθηγητές φυσικής αγωγής με ειδικευση στην κολύμβηση για ΑμΕΑ). Τα προγράμματα αυτά να γίνονται χωρίς οικονομική επιβάρυνση των γονέων και να έχουν όλα τα παιδιά, ανάλογα με τις δυνατότητές τους το δικαίωμα της συμμετοχής. Δύναται επίσης να γίνονται κατά το ωράριο λειτουργίας της ΣΜΕΑΕ και θα εγκρίνονται από τον οικείο Σχολικό Σύμβουλο ΕΑΕ.

Προτάσεις σχετικά με την Υποστήριξη

Εισαγωγή και θεσμοθέτηση του εθελοντισμού στην εκπαίδευση

Οι σύγχρονες κοινωνίες, απαγκιστρωμένες από τον οίκτο και την φιλανθρωπία των παλαιότερων ετών, προσπαθούν να παρέχουν υπηρεσίες προς τους πολίτες με αναπηρία τέτοιες, που να διευκολύνουν την καθημερινότητά τους και να αμβλύνουν τα ζητήματα της αναπηρίας τους, προστατεύοντας παράλληλα την αξιοπρέπειά τους. Δεν είναι παράξενο ότι, όσο περισσότερο αναπτυγμένη είναι μια κοινωνία, ένα κράτος, τόσο αυξημένη είναι η προσβασιμότητα και η λειτουργικότητα των παρεχόμενων κοινωνικών αγαθών, καθώς και του προϋπολογισμού που διατίθεται σε αυτούς τους σκοπούς.

Σε θεσμικό επίπεδο, μία έννοια που κινείται σε αυτό τον άξονα, μακριά από τον οίκτο και την ιδιοτελή, επιτηδευμένη φιλανθρωπία αλλά, ταυτόχρονα ενυπάρχει στα πλαίσια της αξιοπρεπούς στήριξης, είναι ο εθελοντισμός. Η ιδέα του εθελοντισμού είναι συνυφασμένη με την ανυστερόβουλη προσφορά εργασίας προς το κοινωνικό σύνολο και προς ομάδες συνανθρώπων που έχουν ανάγκη αυτήν την προσφορά.

Υπάρχουν, για παράδειγμα, περιπτώσεις εκπαιδευτικών που, καθώς οδηγούνται στην αφυπηρέτηση μέσω της σύνταξης, αισθάνονται ότι το κοινωνικό σύνολο δεν τους έχει ανάγκη, ότι τους θεωρεί πλέον ανάξιους, ενώ θα ήθελαν και θα μπορούσαν, σωματικά και ψυχικά, να προσφέρουν επιπλέον έργο στην εκπαίδευση. Οι συγκεκριμένοι θα μπορούσαν, λόγου χάρη, σε περιοδική και προγραμματισμένη βάση που θα καθοριζόταν από κοινού με τη σχολική μονάδα, να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, αρκεί να τους το ζητούσε το σχολείο και η Πολιτεία.

Ο εθελοντισμός μπορεί να εμπεριέχει και την προσφορά εργασίας από τους γονείς. Άλλωστε ένα «ανοιχτό σχολείο» εμπεριέχει με λειτουργικό τρόπο τη γονική εμπλοκή. Άλλα εκπαιδευτικά συστήματα αναδεικνύουν αυτή την προσφορά χρόνου και ενέργειας από τους γονείς, εμπλέκοντάς τους στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Για παράδειγμα, σε μία τάξη ενός Ειδικού Δημοτικού Σχολείου, ένας γονέας θα μπορούσε σε περιοδική και προγραμματισμένη βάση, να λειτουργεί ως βοηθός του εκπαιδευτικού. Με αυτόν τον τρόπο, ο γονέας, μέσα από την διδακτική πράξη και την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, διδάσκεται άμεσα ή έμμεσα χρήσιμες στρατηγικές για το παιδί του. Η προσφορά αυτή είναι αμφίδρομη, καθώς αντίστοιχες τακτικές θα μπορούσε πιθανόν να εισπράξει και ο εκπαιδευτικός από το γονέα, ο οποίος πολλές φορές είναι «ο πλέον ειδικός στο παιδί του». Επίσης, με αυτή τη διαδικασία εμπλοκής, ο γονέας αισθάνεται περισσότερο οικείο το χώρο του σχολείου και ως «μέλος» της ομάδας του, χωρίς ταυτόχρονα να προκαλείται σύγχυση του ρόλου του. Ταυτόχρονα, ο γονέας βλέπει το παιδί να λειτουργεί μέσα στην ομάδα συμμαθητών, αντιλαμβάνεται καλύτερα τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του και, σε πολλές περιπτώσεις, οριοθετεί ρεαλιστικότερα τις προσδοκίες του από το παιδί του.

Συνάμα, εθελοντές μπορεί να είναι νέα παιδιά με ευαισθησίες, που έχουν ή όχι επαγγελματικό ενδιαφέρον σχετικό με την εκπαίδευση. Φοιτητές ή απόφοιτοι σχολών σχετικών με την ψυχική υγεία μπορούν, μέσα από τον εθελοντισμό, να προσφέρουν σε σχολικές μονάδες και παράλληλα να αποκτήσουν εμπειρία πάνω στην ειδικότητά τους, χρήσιμη τυπικά και ουσιαστικά για το επαγγελματικό τους μέλλον. Άλλωστε, μέσα απ’

αυτές τις διαδικασίες, ενισχύουν τις γνώσεις τους και εμπλέκονται σε καθημερινές, ρεαλιστικές καταστάσεις όπου η θεωρητική τους κατάρτιση μετουσιώνεται σε πράξη. Έτσι, δίπλα σε έμπειρους συναδέλφους του χώρου τους εισπράττουν, μέσα από τον εθελοντισμό, τα οφέλη της μαθητείας.

Ο εθελοντισμός αποτελεί έναν έντιμο και ουσιαστικό τρόπο εμπλοκής σε διαδικασίες σχετικές με την εκπαίδευση. Με την κατάλληλη καθοδήγηση, αξιοποιεί δυναμικό από μια ανθρώπινη δεξαμενή με ουσιαστική διάθεση προσφοράς.

Υποστηριζόμενη εργασία

Η αναπηρία θέλει στήριξη. Αποτέλεσμα είναι, οι μαθητές με αναπηρία να υποστηρίζονται διαρκώς κατά τα μαθητικά τους χρόνια, να τους επιτρέπεται με διαφορετικό, πιο εύκολο τρόπο η εισαγωγή τους στα Πανεπιστήμια. Κι αφού όλα αυτά τα χρόνια σαν μαθητές και φοιτητές το εκπαιδευτικό σύστημα αποδέχεται την ανάγκη υποστήριξης, ως σχήμα οξύμωρο, η ίδια Πολιτεία θεωρεί ότι μπορούν να βρίσκονται σε εργασιακό χώρο, αυτό της Ειδικής Εκπαίδευσης, χωρίς στήριξη.

Εναλλακτικά, οι εκπαιδευτικοί με αναπηρία, συχνά και όχι πάντα, έχουν ανάγκη Υποστηρικτικής Εργασίας που στην περίπτωσή μας θα ήταν η πίστωση ενός ακόμη εκπαιδευτικού.

Επιπλέον, γνωρίζουμε ότι ένας γονέας με παιδί με αναπηρία είναι “ειδικός στο παιδί του”. Από την άλλη όμως, δεν καθίσταται αυτόματα ειδικός στην Ειδική Εκπαίδευση. Θεωρούμε ότι είναι στρέβλωση και υποβάθμιση του χώρου να μπορεί κάποιος να εργαστεί, χωρίς γνώσεις, χωρίς εχέγγυα εξειδίκευσης στις δομές Ειδικής Εκπαίδευσης.

Τα ανωτέρω συμβαίνουν μάλλον, γιατί η Πολιτεία, απουσίας όντως Κοινωνικής Πρόνοιας επιφορτίζει την Ειδική Εκπαίδευση και με αυτήν. Οξύμωρο σχήμα κι αυτό, αφού η Ειδική Εκπαίδευση έχει ανάγκη η ίδια να στηριχτεί ως δομή με ανθρώπους για να μπορέσει με τη σειρά της να στηρίξει με αξιοπρέπεια και αποτελεσματικότητα τα παιδιά μας με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Προτάσεις σχετικά με τη Λειτουργία Ολοήμερα ΣΜΕΑΕ

Σχεδόν το σύνολο των Ειδικών Σχολείων έχουν τη δυνατότητα αύξησης του καθημερινού χρόνου λειτουργίας τους από 12:25 στις 14:00. Αυτό, ταυτόχρονα, με τη θεσμοθέτηση των ολοήμερων ΣΜΕΑΕ θα διευκόλυνε ιδιαίτερα τις οικογένειες μαθητών με ειδικές ανάγκες. Οι γονείς, συχνά, όντας εργαζόμενοι και οι δύο, δυσκολεύονται να χειριστούν την καθημερινότητα, όταν θα πρέπει ο ένας από τους δύο να υποαπασχολείται, προκειμένου να βρίσκεται δίπλα στο παιδί, που κάθε ημέρα τελειώνει νωρίς το σχολείο του.

Μάλιστα, οι οικογένειες με παιδί με ε.ε.α., πολλές φορές έχουν αυξημένες οικονομικές ανάγκες, καθώς χρειάζεται να δαπανούν διαρκώς υψηλά ποσά, ώστε να μπορούν να αντεπεξέρχονται στις ανάγκες του παιδιού για εξειδικευμένη παρέμβαση. Η τελευταία, δεν καλύπτεται στο σύνολό της από ασφαλιστικούς φορείς, με αποτέλεσμα, να επιβαρύνεται ιδιαίτερα η οικογένεια. Επομένως, ένα καλά στελεχωμένο, ολοήμερο Ειδικό Σχολείο επιτελεί πολλαπλούς στόχους: μεγιστοποιεί το εύρος της διεπιστημονικής παρέμβασης και κατά τις απογευματινές ώρες, χωρίς κόστος από την οικογένεια, επιτρέποντας παράλληλα στους γονείς να εργαστούν. Η πραγματική αύξηση του αριθμού των ολοήμερων ΣΜΕΑΕ και η αναδιαμόρφωση του προγράμματός τους, ώστε να συμβαδίζει με την πραγματικότητα της Ειδικής Εκπαίδευσης είναι ωφέλιμο να αποτελέσει σημαντική προτεραιότητα.

Ενιαίες ΣΜΕΑΕ ΠΕ

Οι σχολικές δομές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (ΣΜΕΑΕ), Ειδικά Νηπιαγωγεία και Ειδικά Δημοτικά Σχολεία, συμβαίνει συχνά, να συστεγάζονται και να συλλειτουργούν. Στην πλειονότητά τους δε, το Δημοτικό Σχολείο στηρίζει με πόρους και ανθρώπινο δυναμικό το συστεγαζόμενο Νηπιαγωγείο, χωρίς όμως αυτό να προβλέπεται από την αντίστοιχη νομοθεσία. Αντίθετα, ως πρακτική, καίτοι λειτουργική είναι ξεκάθαρα παράτυπη σε πολλαπλά επίπεδα.

Ταυτόχρονα, η απουσία εξισορροπητικού μηχανισμού προκαλεί κάποιες φορές θέματα σχεσιοδυναμικής μεταξύ των μελών του προσωπικού και των Διευθυντών-Προϊσταμένων. Με απλά λόγια, ως σενάριο, ο/η Νηπιαγωγός πιθανόν να προσπαθήσει να διατηρήσει χαμηλούς τόνους και αγαστές σχέσεις, μια και κάτι διαφορετικό, ως συνεπαγωγή, ίσως να διατάρασσε και την υποστήριξη που δέχεται από το Δημοτικό. Σε ακραίες καταστάσεις δε, ενδεχομένως, ένα Νηπιαγωγείο να μην υποστηρίζεται από το συστεγαζόμενο Δημοτικό απωλέσαν την υπερκείμενη όλων, πρώτημ διεπιστημονική παρέμβαση.

Τσως, η λύση στα ανωτέρω θα μπορούσε να ήταν, η νομοθεσία να ακολουθήσει την καλή πρακτική αμφοτέρης στήριξης των συστεγαζόμενων ΣΜΕΑΕ, δημιουργώντας, επισημοποιώντας τις Ενιαίες Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής & Εκπαίδευσης (ΕΣ-ΜΕΑΕ).

Από την άλλη, τα πιθανά οφέλη θα ήταν, πολλαπλά σε διοικητικό, εκπαιδευτικό και δημοσιονομικό επίπεδο, όπως:

- 1) Η δημιουργία ΕΣΜΕΑΕ θα ομαδοποιούσε συστεγαζόμενα Ειδικά Δημοτικά και Νηπιαγωγεία διευκολύνοντας τη Διοίκηση στην σωστή κατανομή θέσεων και πιστώσεων.
- 2) Η ύπαρξη ενός/μίας μόνο, Διευθυντή/ντριας σε έναν κοινό χώρο θα ομαδοποιούσε τα θέματα και θα διευκόλυνε στη διοίκηση της σχολικής μονάδας.
- 3) Η ύπαρξη μίας ΕΣΜΕΑΕ αντί δύο συστεγαζόμενων, θα αύξανε τη συσπείρωση της ομάδας του προσωπικού καθώς και τη βελτίωση της διεπιστημονικής παρέμβασης, ξεκινώντας από την πρώτη ηλικία.
- 4) Η δυνατότητα πλέον, κάθε εκπαιδευτικού (και του/της Νηπιαγωγού και γιατί όχι και του/της ΕΕΠ) να αναλάβει θέση Διευθυντή/Υποδιευθυντή μιας ΕΣΜΕΑΕ θα είχε μόνο θετικά αποτελέσματα. Θα αποτελούσε κίνητρο προς επίτευξη έργου για συναδέλφους, που μέχρι στιγμής, καίτοι διαθέτουν τα προσόντα, στερούνται εργασιακής εξέλιξης σε διευθυντικές θέσεις σχολικής μονάδας.
- 5) Κυρίως, η δημιουργία μίας αντί δύο σχολικών μονάδων θα περιόριζε κάθετα τη γραφειοκρατία, καθώς και τη σπατάλη σε πόρους και εργατοώρες που αυτή συνεπάγεται.

Τα ΚΕΔΔΥ ως αξιόπιστος μηχανισμός υποστήριξης της Ειδικής Εκπαίδευσης

Το σύνολο των εκπαιδευτικών συστημάτων διαθέτουν μηχανισμούς ταυτοποίησης των ζητημάτων ειδικής εκπαίδευσης. Θεωρείται δε, πρόκριμα για το εκπαιδευτικό μας σύστημα, το γεγονός ότι ο μηχανισμός αυτός, ανήκει στην εκπαίδευση και όχι σε φορείς υγείας, με άμεσο αποτέλεσμα τον αντίστοιχο προσανατολισμό της υποστήριξης. Αποδυνάμωση του μηχανισμού του ΚΕΔΔΥ χωρίς ανάλογη αντιστάθμιση εκπαιδευτικού φορέα, θα είχε ως αποτέλεσμα την επιστροφή σε ιατρογενή μοντέλα παρέμβασης.

Πρώμη Παρέμβαση

Η πρώτη παρέμβαση αποτελεί ακρογωνιαίό λίθο της αποτελεσματικής παρέμβασης. Αφορά δε, σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, από τη στιγμή της προγεννητικής διάγνωσης (Τζουριάδου, 2001).

Από την άλλη, το εκπαιδευτικό μας σύστημα υποστηρίζει από την ηλικία των τεσσάρων ετών και από το “προνήπιο” επιτρέποντας να χαθεί πολύτιμος χρόνος.

Ταυτόχρονα, θεωρούμε ότι υπάρχει δυνατότητα σε αρκετές (χωρίς γενίκευση) ΣΜΕ-ΑΕ, να αποδώσουν συστηματική στήριξη σε επίπεδο πρώιμης παρέμβασης σε παιδιά και συμβουλευτική γονέων, επί της ουσίας, μειώνοντας τα όρια ηλικίας εγγραφής μαθητών στο Νηπιαγωγείο.

Το ανωτέρω μέτρο, με ελάχιστο κόστος, θα έχει πολλαπλά οφέλη σε παιδιά και οικογένειες, καθώς και στην ενδυνάμωση του ρόλου της σχολικής μονάδας και της Ειδικής Εκπαίδευσης γενικότερα.

Ευαγγελιζόμαστε τη δυνατότητα εγγραφής παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε Τμήματα Πρώιμης Παρέμβασης, τα οποία θα λειτουργούν εντός Ειδικών Νηπιαγωγείων, σύμφωνα με τις δυνατότητες της κάθε ΣΜΕΑΕ ξεχωριστά.

Προτείνεται να ιδρύονται και να λειτουργούν με σύμφωνη γνώμη του Συλλόγου Διδασκόντων, του Διευθυντή Εκπαίδευσης και του Σχολικού Συμβούλου ΕΑΕ σε ΣΜΕ-ΑΕ που έχουν τη δυνατότητα χώρων και αφού εξασφαλιστεί η απαραίτητη στελέχωση Νηπιαγωγών.

Εκεί, τη δεδομένη, μεταβατική εποχή, θα έχουν τη δυνατότητα εγγραφής παιδιά, από την ηλικία των 0 με έμφαση όμως στις πιο κοντινές ηλικίες με αυτές του προνηπίου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ζητούμενο παραμένει και είναι το να αποκτήσουμε σχολεία για όλους που να εκφράζουν το παρόν και να προετοιμάζουν για το μέλλον.

Από την άλλη, η έλλειψη οράματος σε βάθος ετών, η απουσία στρατηγικού σχεδιασμού και πειραματικών εφαρμογών των όποιων αλλαγών, η ύπαρξη πληθώρας χαμηλής ποιότητας νομοθετημάτων, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση και το περιορισμό των πόρων προκαλεί δυστοκία στη λειτουργία της Ειδικής Εκπαίδευσης.

Αυτή η εποχή μοιάζει να είναι η πλέον κατάλληλη για δυναμικές αλλαγές και μια μεταρρύθμιση που μπορεί να ξεκινήσει από την Ειδική Εκπαίδευση και να επεκταθεί στο σύνολο της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Council of the European Union, (2004). *Joint report by the Commission and the Council on social inclusion*. Brussels. Ανακτήθηκε στις 20 Μαρτίου 2012, από <http://ec.europa.eu/employment>
- European Commission (2010). *Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2010*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2012, από <http://ec.europa.eu/progress>
- Eurostat (2012). *Eurostat news release. GDP per capita in purchasing power standards. GDP per capita varied by one to six across the Member States in 2011*. Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2012 από <http://ec.europa.eu/eurostat>
- Δεκλερής, Μ. (1986). *Συστημική Θεωρία*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Δημαράς, Α. (1990). *Νεοελληνική εκπαίδευση. Η Μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Τεκμήρια ιστορίας: 1821-1894 (2η έκδ.)*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Ελληνική Δημοκρατία & Βουλή των Ελλήνων (1985). Νόμος 1566: Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. Στο: *Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης*, 167, Τεύχος Α, 2547-2612. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Ελληνική Δημοκρατία & Βουλή των Ελλήνων (2008). Νόμος 3699: Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση των Ατόμων Με Αναπηρία ή με Ειδικές Εκπαιδευτικές ανάγκες. Στο:

- Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης, 199, Τεύχος Α, 3499-3520. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (2012). *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια Έκθεση 2012*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Τζουριάδου, Μ. (2001). *Πρώιμη παρέμβαση. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

Η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση στο πλαίσιο του ενός και ενιαίου σχολείου. Θέματα και προβληματισμοί

Ιωάννης Ζυμβρακάκης

Δ/ντής Σ.Μ.Ε.Α.

iozymvra@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση της νέας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας που αφορά στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Γίνεται, επίσης, μια προσπάθεια να παρουσιαστούν σε γενικές γραμμές οι σημαντικότεροι σταθμοί σε πολιτικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο που οδήγησαν στην καθιέρωση της Ειδικής Αγωγής ως αναπόσπαστου τμήματος των επιστημών της Αγωγής. Ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται ότι οι εφαρμόζόμενες πολιτικές και οι νεότερες προσεγγίσεις όπως έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια θέτουν τις βάσεις για την ενιαία εκπαίδευση όλων των μαθητών με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και οικοδομούνται οι προϋποθέσεις για την περαιτέρω προώθηση της βασικής αρχής της ισότιμης συμμετοχής όλων στο κοινωνικό αγαθό της παιδείας. Επανεξετάζονται, επομένως, ζητήματα καθοριστικής σημασίας, όπως αυτά των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ίσων ευκαιριών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα που καλείται να ανταποκριθεί στις προκλήσεις των νεότερων θεωρήσεων για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση. Η πολιτική της ενιαίας εκπαίδευσης και μιας παιδαγωγικής για όλους αξιοποιεί τις διαφορετικές ικανότητες των μαθητών και μαθητριών και αναγνωρίζει τη διαφορετικότητα ως πηγή εμπλουτισμού των κοινωνικών εμπειριών. Παρέχει τη δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να γνωρίσουν τις δυνατότητές τους, να αποκτήσουν περισσότερη ελευθερία, να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να κατανοήσουν τις υποχρεώσεις τους ως ισότιμα, ενταγμένα μέλη μιας κοινωνίας.

Λέξεις κλειδιά: Ενιαία εκπαίδευση, μεταρρύθμιση, ειδική αγωγή, ισότιμη συμμετοχή, νομοθεσία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες ένα από τα θέματα που έχει ιδιαίτερα απασχολήσει όλα τα αναπτυγμένα κράτη είναι ο θεσμός της ειδικής αγωγής καθώς και η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Πολλές προσπάθειες έχουν καταβληθεί προκειμένου τα άτομα αυτά να γίνουν αποδεκτά από το κοινωνικό σύνολο και να μπορέσουν να ενταχθούν σε αυτό (Κόμπος, 1992. Κυπριωτάκης, 1989).